

LINEAR ECONOMY AND FOOD WASTE

Alexandru Tasnadi and Cosmin Viziniuc

Prof., PhD , PhD Student, Bucharest University of Economic Studies

Abstract: The authors consider the linear or "red" economy as being unsustainable. Established on the chain extract - process - consume - throw, it maintains waste at significant levels (and under various forms). The agri-food industry confronts itself with the greatest waste: that of food.

This phenomenon is being analyzed at a global, local and individual level. In the paper, there are highlighted certain anti-waste measures that were adopted by producers / consumers, insisting on responsible consumption. We reconsider the principle that says "consume, consume... throw away" and which sustains the present consumption model.

Keywords: sustainability, linear economy, food waste, responsible consumption, consumption model.

JEL classification: A 12.

"Consumismul ne-a obișnuit să risipim zilnic
mâncarea și să nu mai percepem adevărata
ei valoare. A arunca mâncarea este ca și cum
ai fura de pe masa celor săraci și înfomețați."

Papa Francisc 1

Lanțurile producție-consum, prezente în modelul liniar de dezvoltare economică, susțin în continuare societatea de consum, orientată după sloganul: "consumați, consumați... aruncați!" Potrivit unui raport al agenției alimentare a Organizației Națiunilor Unite, în jur de 1,3 miliarde de tone de alimente, adică 1/3 din ceea ce se produce pentru consumul uman, este aruncat sau risipit anual.

În țările industrializate oamenii cumpără prea mult și sunt nevoiți să arunce ceea ce nu reușesc să consume. Pornind de la citatul atașat, să remarcăm faptul că Pap Francisc a atras atenția asupra rezultatelor îngrijorătoare din raportul agenției alimentare a ONU. Într-un discurs din martie 2013, el spunea că "materialismul" a transformat suferințele umane și ignorarea celor în suferință, în niște **normalități**. Cu ecel prilej, el a pus în evidență "principiul rebutului", adică oamenii sunt aruncați ca și cum ar fi niște gunoaie.

1. Ce este risipa de alimente?

Risipa de alimente înseamnă toate alimentele produse pentru consumul uman care se pierd sau sunt aruncate pe "distanța" dintre producerea lor și consumul final. Persistă o diferență relativ mare între cantitatea disponibilă și cea consumată. Rezultă pierderi alimentare în procesul de pregătire, dar și pentru cel de consum (transport, stocare, păstrare). Produsele alimentare irosite devin deșeurii.

Pe întregul circuit alimentar (producție-consum), pierderile sunt în majoritatea țărilor, relativ la fel. Aceste pierderi diferă însă, în diversele etape ale prelucrării în domeniul industriei alimentare.

Risipa de alimente se diferențiază și în funcție de nivelul dezvoltării țărilor în care este prezent fenomenul. Astfel, în țările bogate, aproape 50% din hrană este aruncată de consumatorul final. În țările mai sărace, deșeurile alimentare sunt reduse pentru că hrana este deosebit de valoroasă. În aceste țări, puțin dezvoltate, pierderile din tărâmul recoltării, depozitării, transportului și prelucrării sunt mai mari, deoarece mașinile de prelucrare, tehnologiile și progresul tehnic sunt relativ învechite și mai puțin performante.

În timpul prelucrării alimentelor se consideră o risipă de circa 30%. Unele produse rezultate nu corespund standardelor și sunt retrase din drumul lor spre consum. Cele furnizate retailerilor nu sunt vândute pe măsura așteptărilor și unele se apropie de data expirării (depășirii termenului de valabilitate). În acest caz, comerciantul trebuie să adopte măsuri pentru valorificarea lor de către consumatori finali ales de el: cămine, persoane cu venituri mici, ferme de animale, grădini zoologice, etc. În acest sens, legislația diferitelor țări care are în vedere diminuarea risipei de alimente, sugerează măsuri concrete de acțiune.

În agricultură se estimează pierderi de circa 20%. În acest domeniu se identifică diverse cauze care generează risipa: condițiile meteo (clima), denivelări ale terenului cultivat, riscul de depreciere, lipsa capacităților de depozitare și păstrare, etc.

Toate aceste pierderi de alimente au afecte asupra mediului și omului. Se consideră că producția de alimente cauzează circa 30% din totalul deșeurilor alimentare, ce au un impact direct asupra mediului. Aceste deșeuri produc pierderi economice sectorului public, sectorului privat și gospodăriilor (menajurilor). Practic, aceste pierderi economice sunt echivalente cu bani aruncați la coșul de gunoi.

Dacă pentru a produce un bun alimentar sunt necesare mai multe resurse, impactul ce-l generează risipa lui asupra mediului este mai mare. este vorba de transformarea lui în deșeuri. Se pot face comparații privind suprafața de teren utilizată, volumul de apă necesar și munca înglobată într-un kilogram de carne, respectiv un kilogram de cartofi.

2. Statistici printre statistici.

În prezent, România se află pe locul nouă în topul risipei alimentare pe continentul european. În fiecare zi, circa 6 mii de tone de alimente iau calea gunoiului. Este o dimensiune alarmantă pentru o țară ce se află pe primul loc în topul sărăciei relative din Uniunea Europeană.

Potrivit studiilor efectuate de organisme ale sănătății publice, 15% din populația țării este obeză, iar peste 30% supraponderală.

Risipa alimentară este o problemă globală, atât pe plan mondial cât și în UE. Astfel, potrivit statisticilor FAO anual circa 1,3 miliarde tone de alimente sunt irosite. De asemenea, la nivelul UE aproximativ 89 milioane de tone se transformă în deșeuri alimentare. Prin urmare, circa 20% din totalul alimentelor produse în țară sunt risipite, iar din mâncarea cumpărată se aruncă peste 10%.

Studii sociologice arată că cei cu venituri mai mari fac și cea mai mare risipă. În același timp, în România peste jumătate dintre copii (51%) trăiesc sub spectrul sărăciei. Un raport elaborat de World Vision Romania arată că peste 225 mii de copii merg la culcare flămânzi. Aceasta, în contextul în care jumătate din populația României este afectată de sărăcie, iar 54% din persoanele din mediul rural nu au o ocupație. Gradul redus de ocupare din mediul rural crește

de 3 ori riscul de sărăcie din aceste zone, față de mediul urban. În același timp, un copil din doi, cu vârstă de până șă 6 ani, se află în risc de sărăcie și excluziune socială¹.

Statistica eurostat plasează România pe primul loc în privința sărăciei, iar dezechilibrul veniturilor este destul de accentuat. La nivelul unei gospodării, venitul mediu se situează în jurul a 580 de euro. Din acest venit 72,4% se cheltuiește pentru hrană și utilități, 19% pe taxe și impozite iar restul pe medicamente, îmbrăcăminte sau investiții. Aceste statistici, arătându-ne că majoritatea banilor se duc pe mâncare, este regretabil faptul că peste 10% din aceasta ajung la gunoi.

Cei care se aprovizionează din supermarketuri aruncă cea mai multă hrană, în jur de 12%.

Potrivit Planului Național de Gestiune a Deșeurilor (PNGD), gospodăriile generează cele mai multe deșeuri elementare, circa 1,7 milioane de tone. Industria alimentară, comerțianții și hotelurile sunt contabilizate anual cu circa un milion de tone deșeuri alimentare.

În Uniunea Europeană se aruncă anual circa 180 de kilograme de alimente pe cap de locuitor. Asta, deși aproximativ 80 milioane de europeni trăiesc sub pragul de sărăcie, iar 16 milioane primesc hrană de la asociațiile caritabile. Cercetarea acestuinfenomen în Europa, a condus la concluzia că restaurantele aruncă peste 3 milioane de tone, iar 15% din hrana din magazine expiră, fiind aruncată la gunoi fără a fi dezambalată.

3. Ce-i de făcut?

Deși legea risipei alimentare a fost votată în România și promovată mediatic ca fiind soluția pentru o problemă gravă a societății, ea nu a devenit activă ca urmare a lipsei normelor de aplicare. Este o amânare cu efecte pe termen mediu și lung, ca urmare a presiunii industriei alimentare la adresa acestor măsuri.

Amânarea normelor de aplicare înseamnă excluderea societății civile și a beneficiarilor direcți de la discuții. Amânarea aplicării legii face să se înțeleagă că Guvernul se poziționează în interesul marilor lanțuri alimentare.

Reducerea deșeurilor este o miză însemnată la nivel național și internațional. Asta, pentru că eliminarea prin depozitare sau îngropare generează emisii de gaze cu efect de seră, poluează solul și pânza freatică, diminuează biodiversitatea și crează dereglări climatice.

Trebuie să precizăm faptul că, în prezenta lucrare, pierderile și risipa alimentară sunt două teme distincte. **Pierderile** se referă la tot ce se pierde pe lanțul de producție (producător – consumator) iar **risipa alimentară** are în vedere o acțiune negativă a consumatorului final. O cauză principală a pierderilor alimentare constă în stimularea excesivă a consumului anumitor tipuri de alimente. Sectorul agro-alimentar nu va rezolva țelul principal al activităților FAO: eliminarea foametei. Trebuie găsite soluții originale locale, îndeosebi cele care privesc micii fermieri sau fermele familiale.

În contextul dat nu trebuie să sprijinim doar conceptul de alimentație, ci mai mult conceptul de **alimente sănătoase**. În acest sens Guvernul va trebui să sprijine în continuare proiectele agricole și de producție organică. Realizarea lor este deosebit de importantă pentru generațiile viitoare. Este nevoie de **alimente sănătoase**.

Pierderile se distribuie în mai multe faze:

- când consumăm
- când expiră pe raft

¹Potrivit unui studiu al Ministerului Agriculturii, citat de AGERPRES.

- în procesul prelucrării (pierderi tehnologice).

În opinia Ministerului Agriculturii, risipa alimentară ar putea fi redusă cu 60% prin educație și tehnologie. Cercetările UE arată că responsabilitatea pentru deșeurile alimentare revine:

- 42% gospodăriilor (menajurilor)
- 32% producătorilor de bunuri alimentare
- 5% retailerilor
- 15% sectorului de catering.

Același ministru susține că cea mai bună soluție pentru a combate **criza alimentară** este susținerea fermelor de familie. În medie, fiecare român aruncă jumătate de kilogram zilnic. Românii se reîntorc la alimente tradiționale ce făceau parte din dieta lor. Pentru aceasta se dezvoltă tot mai mult **fermele familiale**, fermele mici și fermele organice, ca răspuns la pesticide și chimicale. Oamenii încep să caute alimente sănătoase, de calitate.

Pentru reducerea risipei, un rol important o au **băncile de alimente**. Există încă multe de făcut în România în ce privește aceste bănci, inclusiv schimbări de ordin legislativ. Astfel, pentru asemenea alimente, care sunt donații, nu ar trebui **plătite impozite** ca și cum ele ar fi fost vândute.

Și în România, aflată în topul țărilor sărace din UE, există o lipsă de acces la hrană. Pentru majoritatea oamenilor subnutriți, flămânzi există hrană disponibilă, dar aceștia nu au bani ca să o plătească. Cu alte cuvinte, n-au resurse financiare pentru a-și procura hrana și nu pot s-o cumpere pentru că n-au locuri de muncă. O componentă a sărăciei instalate în România este **sărăcia tinerilor**. Există tineri care deși pregătiți nu găsesc un loc de muncă bun. Cel mai adesea se află în câmpul muncii la nivelul salariului minim brut pe economie (1900 lei începând cu 1 ianuarie 2018). Aceasta înseamnă în jur de 1162 lei net.

4. Concluzii

Din cele prezentate, să observăm că risipa de alimente se produce de-a lungul întregului **lanț de aprovizionare**, adică, producție agricolă – depozitare – procesare – distribuție – gestionare – consum. Ca urmare, principala **responsabilitate** pricinind securitatea alimentară și adoptarea de măsuri pentru limitarea **risipei de alimente** aparține actorilor din lanțul menționat.

În unele state membre UE este interzisă vânzarea de alimente la un preț sub costuri. Ca urmare, retailerii n-au posibilitatea de a vinde produsele proaspete (spre sfârșitul zilei) la un preț inferior. Această interdicție amplifică **risipa alimentară** din cadrul lanțului prezentat anterior. Măsurile adoptate de guverne împotriva pierderilor și risipei trebuie să aibă în vedere creșterea **eficienței și sustenabilității** lanțurilor de aprovizionare cu alimente.

Țările membre UE, începând cu 2011, dezvoltă campanii de sensibilizare/conștientizare a opiniei publice privind cauzele și efectele risipei de alimente. Sunt propuse măsuri de reducere a risipei, sunt comunicate informații științifice corelate cu sustenabilitatea și solidaritatea populației.

Măsurile legislative și bunele practici promovate de guverne au în vedere îmbunătățirea **eficienței** lanțurilor alimentare. Aceste măsuri sunt **benefice** pentru dezvoltarea sustenabilă a economiilor și echilibrarea fluxurilor din comerțul mondial cu produse agricole.

Există o corelație strânsă între risipa de alimente și starea mediului înconjurător. Pentru fiecare kg de alimente produse (prin procesare) se eliberează în atmosferă 4,5 kg de CO₂. Având în vedere deșeurile alimentare de circa 89 de milioane de tone produse în Europa, ar rezulta un echivalent de 370 de milioane de tone CO₂, având ca rezultat **efectul de seră**.

Drept consecință, **risipa alimentară** n-are doar efecte de natură etică, economică, socială și alimentară ci și implicații ecologice și de sănătate. Mormanele de deșeuri generează metan ce are o contribuție majoră la încălzirea globală.

Ofensiva împotriva risipei alimentare declanșată de numeroase țări, contribuie la o mai bună folosire a terenurilor, o gestionare mai bună a resurselor de apă, la efecte pozitive în lupta împotriva **subnutriției** (foametei). Potrivit statisticilor FAO aproape un miliard de oameni din lume trăiesc sub spectrul subnutriției. Această statistică este strâns corelată cu politicile de combatere a sărăciei, respectiv, a foametei. Combaterea risipei de alimente a devenit o prioritate pe agenda politică europeană și națională. Statele membre UE sunt chemate să adopte strategii și măsuri concrete care să aibă drept efect reducerea până în 2025, la jumătate a cantității de alimente irosite. De asemenea, aceste măsuri vor fi însoțite de campanii pentru sensibilizarea opiniei publice cu privire la subiectul tratat în această lucrare.

BIBLIOGRAPHY

1. Sorin Corneliu Iorga, Dan-Andrei Obreja, Mona Elena Popa, Elena Clementina Dinu, Lavinia Mariana Berca, Oana Mihaela Niculae ,Cauze si dimensiuni ale risipei alimentare in gospodariile din Romania, EDITURA:Editura Universitară, București, 2016.
2. *** Legea privind modificarea și completarea Legii nr. 217 / 2016 privind diminuarea risipei de alimente. Monitorul Oficial al României, Partea I , nr. 934 / 21 noiembrie 2016.
3. RAPORT referitor la evitarea risipei de alimente: strategii pentru creșterea eficienței lanțului alimentar din UE (2011/2175(INI)). Comisia pentru agricultură și dezvoltare rurală. Raportor: Salvatore Caronna. 30.11.2011, PARLAMENTUL EUROPEAN, Document de ședință.
4. Cum poate fi evitată risipa de mâncare și ce trebuie făcut cu resturile ospățului de Revelion, <https://observator.tv/social/risipa-mancare-evitata-resturi-masa-revelion-236759.html>
5. Risipa alimentară în UE: milioane de tone de alimente la gunoi, <http://www.europarl.europa.eu/news/ro/headlines/society/20170505STO73528/risipa-alimentara-in-ue-milioane-de-tone-de-alimente-la-gunoi>